

XOTS

La clau (filosòfica) és als seixanta

La generació de pensadors catalans nascuts pels volts del maig del 68 no acaba de tenir relleu

FRANCESC ARROYO

Catalunya ha acollit cinc vegades (tres a Barcelona, una a Girona i una altra a Montserrat), el Congrés de Filòsofs Joves. És una organització força curiosa. No té seu ni estructura fixes. El lloc de trobada i la matèria que

s'hi tracta es decideixen cada any en acabar el congrés, al mateix temps que es tria la persona que ocuparà la vicepresidència per al proper any, fet que implica ser president el següent. Amb aquests encenalls ha tingut continuïtat des de 1963. Hi ha molts negocis que duren molt menys. I no es pot

dir que estigui en declivi, encara que no rebi ara tanta atenció com fa uns anys. Perquè hi ha un cert acord: els anys daurats (potser no d'or) de la filosofia a Catalunya (i al conjunt d'Espanya, i fins i tot a Europa) varen ser els que van dels seixanta als vuitanta i estan protagonitzats per

pensadors que avui en podríem dir dels seixanta. Per dos motius: la dècada dels seixanta és quan comencen a exercir o a formar-se i ara quasi tots es troben a la frontera dels 60 anys, més amunt o més avall. Després, no hi ha collita.

PASSA A LA **PÀGINA 2**

Víctor Gómez Pin, Mercè Rius i Manuel Cruz, tres dels pensadors més actius de Catalunya. / CARLES RIBAS / MARCEL·LÍ SÀENZ

VE DE LA PÀGINA 1

Xavier Rubert de Ventós, Eugenio Trias, Miguel Morey, Manuel Cruz, Rafael Argullol, Paco Fernández Buey, Victòria Camps, Mercè Rius i Víctor Gómez Pin, per no esgotar la llista de pensadors actius a Catalunya, tenen en comú, a més dels trets assenyalats, que han publicat les primeres obres al llindar dels 30 anys i que després ho han seguit fent. Avui és molt difícil trobar autors amb dues o tres obres rellevants i que tinguin menys de 45 anys. Com és que no apareix un relleu per als pensadors que varen començar a treballar als voltants del maig del 68? Les respostes són diverses, amb un denominador comú únic: no hi ha filòsofs emergents. Els pensadors més potents avui procedeixen d'àmbits fronterers (antropologia, literatura, art, història, ciència), no de la filosofia.

La filosofia no ha sigut l'activitat preferida dels catalans. Acaba precisament de sortir un llibre, *Història social de la filosofia catalana. La lògica (1900-1980)*, de Xavier Serra (Editorial Afers), on es descriuen els avatars de l'ensenyament de la filosofia a Catalunya i València durant el segle passat. Un ensenyament en mans d'un personal força curiós a qui es podria aplicar aquella dita d'Ortega i Gasset: eren coetanis, que no contemporanis. És a dir, vivien al mateix temps que la resta de la gent, però tenien el cap uns quants segles més enrere. Almenys, filosòficament parlant.

Als seixanta apareixen a les facultats de Barcelona i València —com a professors o com a alumnes— alguns dels noms abans esmentats que van a les classes de Manuel Sacristán o Emilio Lledó i Carlos París. De fet, hi ha una certa unanimitat a reconèixer que la tradició filosòfica de postguerra a Barcelona té, per dir-ho d'alguna manera, diversos focus inspiradors potents: Sacristán i Lledó, amb presència molt diferent a la universitat; José María Valverde —expulsat i readmès al cap d'uns anys— i Josep Calsamiglia, des de fora. El Col·legi de Filosofia, que va ser eix central del pensament filosòfic dels vuitanta recollint l'activitat de Trias, Robert, Morey, Jordi Llobet i Josep Ramoneda, entre d'altres, és impensable sen-

se Calsamiglia. D'ell se'n podria dir el que s'atribueix a un professor de Harvard a qui varen proposar contractar Sòcrates i Jesús de Natzaret: "Bé, sí, són bons mestres, però no publiquen". Calsamiglia no va publicar, però, diuen els que el varen tractar, "va ser un bon mestre".

Sacristán va deixar una doble herència: el pensament marxista i els autors interessats per la lògica i la filosofia de la ciència. Malgrat que va ser exclòs durant anys de la docència universitària, va estendre la seva influència a

Els pensadors més potents procedeixen d'àmbits fronterers

través del contacte personal i de les traduccions. Xavier Serra explica a l'obra citada les oposicions a les quals Sacristán va concórrer a València i que va guanyar Manuel Garrido. La versió de Serra insisteix que el fet que Sacristán fos comunista té poc a veure amb el fet que guanyés Garrido, que llavors no sabia lògica matemàtica. Serra sosté que va resultar decisiu que els catedràtics de la Universitat de Madrid creïssin que la resta d'Espanya era cosa seva i, per tant, el president del tribunal, Leopoldo Eulogio Palacios, va imposar el seu candidat que, a més a més, no estava contaminat de modernismes.

Sigui com sigui, Sacristán va perdre la càtedra de València i Garrido va trair totalment el seu mentor i, nomenat catedràtic, va aprendre lògica i va aprofitar per impulsar la difusió de la lògica i la filosofia de la ciència de manera rigorosa, formant un departament cabdal durant molts anys en aquest tipus d'estudis, on va destacar Josep Lluís Blasco.

Aquells anys Sacristán publica i tradueix. També la persona que es fa càrrec de l'ensenyament de lògica a Barcelona: Jesús Mosterín, que no es limita a les qüestions estrictament formulatòries i s'aventura dins la reflexió ètica i també historiogràfica, formant alhora un planter d'investigadors.

A la cruïlla dels seixanta i els setanta, a Barcelona hi varen coin-

Filosofia i bacallà

F. A. Xavier Serra descriu amb certa mordacitat les aventures del catedràtic Josep Daurella i Rull, molt més interessat en els seus negocis de bacallaner que no pas en les figures del pensament. Seguir la descripció que fa Serra del que s'ensenyava a Barcelona o a València fins a la irrupció de Joan Creixells és molt il·lustratiu. Tant és així que quan Bertrand Russell visita Barcelona per donar un curs de filosofia (el 1919) no va passar per la universitat. Ho fa convidat per l'Institut d'Estudis Catalans. El secretari era llavors Eugeni d'Ors, perfectament ignorant de les tendències filosòfiques innovadores a la resta d'Europa en aquell temps.

Els anys vint i trenta del segle XX són els primers que ofereixen una collita de pensadors actualitzats: Creixells (mort prematurament, amb 30 anys), Juan David García

Baca, format a Alemanya i conneixedor de les tendències en filosofia de la ciència; Eduardo Nicol, Joaquim Xirau i Josep Ferrater Mora. Després de 1939, tornen els coetanis i desapareixen novament els contemporanis. Van ser anys penosos. Zubiri va passar fugaçment per Barcelona, però amb el cap a un altra banda. Fins als seixanta no es tornen a obrir, si no les portes, com a mínim algunes finestres de les universitats a un pensament filosòfic que es vol actualitzat. Entremig gairebé res. O pitjor: uns professors que semblaven convençuts del que havia escrit un jesuïta (el pare Guerrero) a la revista *Razón y Fe*: cal cuidar especialment les càtedres de filosofia perquè només poden ser "o púlpit o barra jacobina". És a dir: paraula de Déu o del Dimoni. Un dimoni que era fill del racionalisme cartesià i de la Revolució Francesa. Així va quedar escrit perquè s'ho creien.

cidir un planter de professors que permeten parlar d'una mena d'edat de plata filosòfica a Catalunya: Sacristán (breument), Lledó, Jacobo Muñoz, Rubert, Ignasi Solà Morales, Trias, Buey, José Manuel Bermudo, Miguel Candel, Rafael Argullol i Josep Montserrat. Això a la central; a la nova Autònoma, hi ha Pere Lluís Font, Raúl Gabas, Victòria Camps, Josep Ramoneda i, molt breument, Javier Muguerza. Això no impedia que a les universitats hi sobreviessin coetanis. Per exemple, Francesc Canals, de qui es deia que era pretomista, o José Ignacio Alcorta que explicava una cosa que ell en deia ètica.

Pràcticament tots els autors dels seixanta rondan avui els 60 anys i han seguit produint obra durant el darrer mig segle. Però, com deia un d'ells, "no sé veure l'herència". Hi ha autors, per exemple Fina Birulés, Xavier Antic, Daniel Quesada, Gerard Vilar, o els textos de Miquel Tresserras (Universitat Ramon Llull) sobre Wittgenstein o de Ginés Navarro (UNED) sobre Bataille. Però sembla que es reservin i quasi ni publiquen, a banda d'estar més a prop dels 50 anys que de la joventut.

Que la filosofia va de baixa re-

sulta clar: han caigut i decaigut les col·leccions de textos filosòfics i quasi desaparegut les revistes filosòfiques. El darrer número d'*Enrahonar*. *Quaderns de Filosofia*, publicació de la Universitat Autònoma de Barcelona, està dedicat a la filosofia catalana del segle XX: Ferrater Mora, Nicol, Francesc d'Assis Masferrer i Francesc Mirabent. Pura història passada i quasi oblidada (amb l'excepció de Ferrater). Aquests dies s'ha celebrat a Barcelona un simposi sobre els conceptes de "veritat" i "revolució" impulsat per dos pensadors relativament joves (Felip Martí-Jufresa i Xavier Bassas Vila). Tots dos reconeixen les dificultats que varen tenir per trobar filòsofs joves que treballassin a Catalunya. Els dos més rellevants triats ja no són joves: Fernández Buey i Felipe Martínez Marzoa, un pensador valuós, catedràtic emèrit a la Universitat de Barcelona, però poc conegut fora dels murs universitaris.

Martí-Jufresa i Bassa coincideixen a assenyalar la situació de la universitat com una de les causes d'aquest allunyament general dels joves respecte a la filosofia. Una opinió que també expressen Manuel Cruz, Mercè Rius i Daniel

Gamper (professor de la UAB). El sistema d'avaluació per arribar a ser reconegut professor universitari va contra la investigació i, per tant, també contra la publicació d'obres innovadores. L'agència estatal que valora els mèrits dels futurs docents ha confegit una llista de revistes on publicar-hi puntua (preferentment en llengua anglesa o alemanya) i la resta no existeix. Els joves que volen fer-se un lloc a la universitat no cal que destaquin com a pensadors, més val que se centrin a fer articlets per a les revistes valorades per l'agèn-

cia. Per descomptat, la traducció no es valora: ni d'autors nous ni de clàssics.

Rius apunta que la situació es complica amb els nous plans d'estudi que ja no permeten una visió general de la filosofia. Més encara: "Hi ha estudiants que no saben escriure, a tot estirar, redacten. Com han de fer llibres?". Daniel Gamper afegeix que la

Per llegir i parlar

► **Història social de la filosofia catalana. La Lògica (1900-1980)**
Xavier Serra. Editorial Afers. Catarroja. 2010. 268 pàgines.

► **Filosofia catalana del segle XX.** *Enrahonar. Quaderns de Filosofia.* Número 44. Coordinador Jaume Mensa i Valls. Servei de Publicacions de la UAB. Barcelona, 2010. 144 pàgines.

► **IX Congrés Internacional d'Ontologia.** Barcelona i Sant Sebastià. Del 27 de setembre al 5 d'octubre, amb una sessió especial a A Coruña el 25 d'octubre.

► **Seminari a càrrec de Peter Sloterdijk.** Càtedra Ferrater Mora. Girona. Abril 2011.

subordinació a l'agència nacional d'avaluació trenca moltes possibilitats d'investigació. "Per la filosofia, s'ha copiat el model de les ciències: que hi hagi equips d'investigació entorn d'un projecte, però no funciona". Slavoj Žižek, filòsof eslovè que va visitar fa uns dies Barcelona, també carregava contra Bolina i afegia que les universitats estan expulsant els pensadors, tancant fins i tot departaments de filosofia, de manera que els filòsofs es refugien als departaments de literatura o d'art.

Els filòsofs es refugien als departaments de literatura o d'art

Víctor Gómez Pin, catedràtic de metafísica a la UAB, és també el fundador i impulsor del Congrés Internacional d'Ontologia. Acabat l'estiu se celebrarà a Barcelona i Sant Sebastià la novena edició i només ell sap com s'ho fa per aconseguir finançament i sobreviure. "No hi ha un gran interès per la filosofia", reconeix neguitós. "Malgrat que cada any

hi assisteixen les primeres figures del pensament i que tenim el suport de la Unesco, ens costa un munt publicar les aportacions".

Rafael Argullol, professor a la Universitat Pompeu Fabra, anota que la situació no és específica de Barcelona, Catalunya i Espanya. El món està canviant, amb noves potències, com l'Índia i la Xina, que configuren tendències també noves i no necessàriament ben compreses. També Rius creu que el problema és més global, que és cert que no hi ha nous pensadors a Catalunya, però tampoc a la resta d'Occident. No vol dir innovadors. El pensament vinculat als fonamentalismes no compta. Fonamentalismes de tot tipus. Fernández Buey inclou en aquest àmbit un relativisme ferotge i força indocumentat que, de vegades, sembla fruit de la mandra: no defensar res exigeix molta menys feina que el contrari.

Una darrera qüestió, segurament no menys important, és la crisi dels discursos globalitzadors. "Vivim temps de nihilisme", afirma Gómez Pin. Han fet fallida les ideologies globals: el marxisme, el liberalisme, i no ha arribat res més per substituir-les. O no ho hem sabut veure.

La Filosofia presentada per Pal·les al Parnàs com a desena musa, de Joaquim Torres García.
INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS

Ferrater Mora

F. A. De les figures de l'exili la més influent a Catalunya ha estat la de Josep Ferrater Mora. Per dues vies: la del seu monumental diccionari filosòfic (la darrera edició són quatre volums) i per les seves incursions a la lògica matemàtica. També va escriure alguns llibrets de divulgació i, al final de la seva vida, es va interessar simultàniament per aspectes de bioètica i la novel·la. La influència de Ferrater es perllonga avui a través de la Càtedra Ferrater Mora, ubicada a Girona i dirigida per Josep Ma-

ria Terricabras. La tasca de Terricabras al front d'aquesta institució és encomiable, tan bona com les seves traduccions de Popper i Wittgenstein. La càtedra convida periòdicament pensadors d'arreu del món que imparteixen un curs durant una setmana. Habitualment estan acompanyats d'experts en la seva obra i a la tarda es comenten les aportacions del matí. Entre d'altres han passat per Girona Paul Ricoeur, Willard V. Quine, Adam Schaff, Noam Chomsky, Eric Hobsbawm, Alain Touraine, Agnes Heller, Gianni Vattimo i Josep Fontana.

